

Hakikat ve Etik Bağlamında Pragmatizm ve Eğitim*

Pragmatism and Education in the Context of Truth and Ethics

Funda DEMİREL**

Öz:

Pragmatizm terimi, kökeni Protagoras'a kadar götürülebilecek, Antik Yunan'da kullanılan "prágma" (πράγμα) kelimesinden türetilmiştir ve bir eylem veya faaliyette bulunmak veya uygulamak anlamına gelir. İnsanlık tarihi süresince elde edilen birikimle oluşan, deneyim yoluyla bilmeye ulaşmayı esas alan Pragmatizm, düşüncenin yüzünü eyleme ve geleceğe yönelten sonuçlarla ilgili olması bakımından ileriye dönük bir yaşam felsefesidir. İnsanın çevredeki nesnelere her türlü etkileşimi sayesinde yeni bir yöntem veya düşünceyi deneyimlemesi sonucunda yeni bir gerçekliğe ulaşması bakımından evrimci bir felsefedir. Gerçekliğin sürekli bir oluş, değişim halinde ele alındığı bu felsefi görüşe göre sabit veya mutlak standartlar yoktur. Her türlü anlamda ikiliği reddederken, farklı yöntemler deneyerek, çağdaş konulara yaptığı vurgu ve çözüm bulma arayışı içinde ortaya çıkan gerçekleri yorumlamaya dayanır. 19. yüzyılda C. S. Peirce ve William James öncülüğünde Amerika'da ortaya çıkan, John Dewey'in çalışmalarıyla yaygınlaşan ve 20. yüzyılın başlarında popüler hale gelen bu felsefenin günümüzde, "bilgi işe yarar olduğu sürece doğrudur" görüşü çerçevesince sınırlandırıldığı anlaşılmaktadır. Buradan sadece sonuç odaklı olduğu düşünülen ve akli yalnızca

* Bu makale "Hakikat ve Etik Bağlamında Pragmatizm" başlığıyla 24-26 Kasım 2022 tarihleri arasında Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi tarafından düzenlenen "6th International Education And Innovative Sciences Congress'de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Mail: fnddemirel@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6956-7377

bir araç olarak gören bu felsefe bağlamında arzularımızı yönlendirmek, eylemlerimizi şekillendirmek nasıl mümkün olacaktır? Ahlaki ve etik ilkeler açısından insan, kendisi ve başkaları için iyi olanın ne olduğuna neye göre ve nasıl karar verecektir? soruları ortaya çıkmaktadır. Nitel veri analizi yöntemlerinden doküman analizi ile yapılan bu çalışmada genelde olumsuz algılanan pragmatik felsefenin gerçekte ne anlam taşıdığına sorgulanması ve eğitim alanında insan üzerinde nasıl kullanılması gerektiğinin felsefi açıdan tartışılması amaçlanmıştır. Pragmatizm nedir? Pragmatik kişi kimdir? Hangi davranış biçimi pragmatizmi temsil eder? sorularına verilecek yanıtlar bu felsefenin insan anlayışını daha açık biçimde ortaya koyacaktır.

Anahtar Sözcükler: Pragmatizm, Pragmatik Eğitim Felsefesi, Etik, Ahlak, Hakkat

Abstract

The term pragmatism is derived from the Ancient Greek word “prágma” (πράγμα) which can be traced back to Protagoras, and means to take or practice an action or activity. Pragmatism, which is based on reaching knowledge through experience formed by the accumulation obtained during the history of humanity, is a forward looking philosophy of life in terms of being related to the results that direct the face of thought to action and the future. It is an evolutionary philosophy in the sense that man reaches a new reality as a result of experiencing a new method or thought through all kinds of interactions with surrounding objects. According to this philosophical view, in which reality is considered in a constant state of becoming, change, there are no fixed or absolute standards. While rejecting duality in every sense, it is based on trying different methods, emphasizing contemporary issues and interpreting emerging realities in search of solutions. It is understood that this philosophy, which emerged in America in the 19th century under the leadership of C. S. Peirce and William James, became widespread with the work of John Dewey and became popular at the beginning of the 20th century, is now limited within the framework of the view that information is correct as long as it useful. As can be understood from here, how will it be possible to direct our desires and shape our actions in the context of this philosophy, which is considered to be only result-oriented and sees reason only as a tool? From the point of view of moral and ethical principles, according to what and how will a person decide what is good for himself and others? questions of this type turns out to. In this study, which was conducted using document analysis technique, one of the qualitative data analysis techniques, it was aimed to question what the pragmatic philosophy, which is generally perceived negatively, actually means and to discuss how it should be used on people in the field of education from a philosophical point of view. What is pragmatism? Who is a pragmatic person? What type of behavior represents pragmatism? the answers to their questions will more clearly reveal the human understanding of this philosophy.

Keywords: Pragmatism, Pragmatic Educational Philosophy, Ethics, Morals, Truth

GİRİŞ

İnsanlar neden bir şeyler yaparken işe yaramayan süreçleri kullanmakta ısrarcıdır? Bu soruya gelenekler, korku veya kayıtsızlık, bugünün dünyasında işlevini kaybetmesine rağmen alışılmış düşünce ve yapma biçimlerinin işe yarar gibi görünmesi şeklinde yanıtlar verilebilir. Bu durumdan kurtulmanın yolu “bilgi”dir. Bilgi, bir objenin belirli bir durumda uygulanabilirliğini belirleyen bağlantılarını kavramaktır. Bilgi, geniş bir alışkanlıklar yelpazesi içinden seçim yapabilmemizi sağlar (Dewey, 2004, 364).

“Bütün insanlar doğal olarak bilmek ister” Aristoteles (1985, 980a). İnsan, varlığını sürdürürebilmek için hem kendini hem de kendi dışında var olanları bilmekle yükümlüdür. İnsanın “bilme arzusu” doğal çevresiyle bağlantı kurmasına ve etkileşim içinde olmasına sebeptir. İnsan kendi dışında var olanları bilme konusunda ilerleme göstermiştir; fakat kendini bilme hususunda yetersiz kalmıştır.

Pragmatizm insan tecrübe ve bilgisinin gelişimini açıklamak için tasarlanan bir felsefedir. William James’e göre, en iyi şekilde ‘bir felsefe olarak değil, felsefe yapmanın bir yolu olarak’ tanımlanır. Bir düşünme biçimi olarak pragmatizm, egemen felsefi ve ahlaki geleneklerin birçok özelliğini ve özellikle evrenselcilik, soyutlama, idealizm ve mutlakiyetçiliği reddeder. Onların yerine somutluğu, açık uçluluğu, çoğulculuğu ve değişimi tercih eder. Pragmatizm esasen etik ile ilgilenirse de, uygulamaya dayalı bir etik teorisinin gelişimine önemli katkılarda bulunur. Bunun nedenleri, teori ve pratik arasında bağlantı bulunmasındadır. Bilimsel sorunlar gibi ahlaki sorunların da soyut olarak çözülemeyeceğini, somut gerçeklikler içinde ele alınması gerektiğini iddia eder. Ayrıca dikkati, belirli uygulama biçimlerine, özellikle alışkanlık ve problem çözme sorgulamasına yönlendirir. Araçlar ve amaçlar arasındaki karşılıklı bağlantıların altını çizer ve inceler (Peterson, 2020).

Pragmatizme göre nihai gerçeklik bir değil çoktur. Bu nedenle düalitenin getirdiği çatışmanın yerine çoklu gerçekliklerin kabulünün getireceği uyum, pragmatizmin başka bir tanımı olarak kabul edilir. Herkes kendi tecrübelerine göre gerçeği ve hayatı anlamlandırır. Tecrübe özne ve nesne arasında organik bir birlik demektir. Her şey bir akış içinde sürekli hareket ve değişim halindedir. Yararlı bir ilke doğru kabul edilir. Değişen zamana göre hayatın amacı ve değerleri de değişir. İnsan özgür ve sosyal bir varlıktır. Bilgiye ulaşmak için eylemek, deneyimlemek gerekir (Sharma, Devi, Kumari, 2018, 1549-1550).

YÖNTEM

Araştırmanın modeli

Bu çalışma nitel veri toplama tekniklerinden doküman incelemesi kullanılarak yapılmıştır (Gürbüz&Şahin, 2017, 428)

Çalışma materyali

Çalışmada problem sorusu çerçevesince ilgili anahtar kelimelere ilişkin yapılan araştırmalar ve analiz içeren veri kaynakları kullanılmıştır. İncelenen konu kapsamındaki birincil eserlerle birlikte kitaplar, makaleler vb. diğer ikincil veri kaynaklarından da yararlanılmıştır.

Verilerin toplanması ve çözümlenmesi

Araştırma nitel veri toplama tekniklerinden doküman incelemesi tekniği kullanılarak yapılmıştır. Öncelikle hangi kaynaklara gereksinim duyulduğu belirlenmiş sonra kaynakların özgün yapıtlar olup olmadığı değerlendirilmiştir. Daha sonra dokümanların araştırma teması ile ilgili bölümleri tespit edilmiştir. Dokümanlar, araştırma teması çerçevesinde detaylı ve derin bir şekilde ele alınarak içerik analizi işlemine tabi tutulmuştur. Yapılan analiz sonucu elde edilen yazılı metinler ve diğer materyaller araştırma teması bağlamında değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır (Gürbüz&Şahin, 2017, 410- 411)

BULGULAR

Eğitim Nedir?

Eğitim kavramından önce eğitim kavramının şekillenmesinin temelini oluşturan “Felsefe”yi tanımlamak gerekir. Bilindiği gibi, kelime Yunanca φιλοσοφία, “Philosophia” veya ‘Bilgelik Sevgisi’ kelimesinden türemiştir. Sözlük tanımları, özellikle akademik bir disiplin olarak düşünüldüğünde, bilginin, gerçekliğin ve varoluşun temel doğasının incelenmesi olduğunu söyler. Belirli bir felsefi düşünce sistemine de atıfta bulunabilir (Morgan, 2021, 566). Genel olarak eğitim olgusu ise; bilgi, beceri, (deneysel kanıt toplama ve ondan akıl yürütme dâhil) kültürel normlar, değerler ve inançların kazanıldığı bir süreç olarak kabul edilir. Bu tür öğrenme, okuldan üniversiteye ve gelişmiş araştırma merkezlerine kadar tüm öğrenme ortamlarında öğretmenler tarafından verilen, resmi pedagojik eğitim yoluyla sistematik olabilir. Aynı zamanda gayri resmi de olabilir, ancak yine de sistematiktir (Morgan, 2021, 567). Dolayısıyla ‘Eğitim felsefesi nedir? sorusu için sırasıyla şunları sormak gereklidir: Eğitimin analizi nedir? Eğitimin metafiziği ve eğitim etiği nedir?. Bu, belirsiz olan terimleri açıklığa kavuşturmak için, yaşamın pratiğindeki fiili işleyişinin temeli olarak ontolojik bir varoluş teorisi sağlamak; bu tür uygulamalar için ahlaki gerekçeyi oluşturmak; eğitimin etik akıl yürütme anlayışını nasıl geliştirdiğini göstermek gerekir. Bu, karşılaştırmalı kültürel ortam ne olursa olsun, tutarlı ve savunulabilir bir eğitim felsefesi için hala sağlam bir temel oluşturmaktadır (Morgan, 2021, 570). Eğitim felsefesi, her ülkenin eğitimsel gelişim sürecini yönlendirmeye ve toplumdaki her bireyin kapasitesini geliştirmeye yardımcı olur. Her ülkenin eğitim tarihinde toplumsal mirasları koruma ve aktarma süreci her zaman vardır. Eğitim sistemi, gelecek nesli topluma katılmaya hazırlar ve gençlerin hayatlarının geri kalanında düşünce ve davranışlarını şekillendirecek fikirleri, değerleri ve inançları aktarır.

Bir Eğitim Felsefesi Olarak Pragmatizm

Eğitim ve yaşam birlikte başlar, devam eder ve biter. Herhangi bir zamanda eğitim, insanların büyüme ve gelişmesinde doğrudan yer alır. Eğitimin nihai değeri daha iyi yaşamaktır. Buradan şu sonuca varılabilir; eğitim hayatın içindedir. Dewey’e göre (1964, 7) eğitim toplumsal yaşamın gereğidir ve yaşamın devamı için sürekli güncellenmesi gerekmektedir. Bireyler, türler gibi gelir ve gider, dolayısıyla canlıların değişen

koşullara duyarlı bir şekilde değişme ihtiyacı: yaşamın sürekliliği, çevrenin canlı organizmaların ihtiyaçlarına sürekli olarak yeniden uyarlanması anlamına gelir (Chenrong, 2022, 46). Dolayısıyla geleneksel eğitimin, zamanın sorunlarına yeterli cevap veremediği için yetersiz olduğu kabul edilir. Ortaya çıkacak yeni durumlara çözüm önerisi üretmek için geçmişin değerli kültürünü koruyacak biçimde eğitimi yeniden düzenlemek, yeniden yapılandırmak gerekir. Eğitim birey içindir, çocuk çevreden bilgiyle doldurulmayı bekleyen boş bir kap değildir. Çocukta doğuştan gelen yetenekler, eğilimler, meylettiği alanlar, beceriler vardır. O halde eğitim, çocuktaki donanımı mümkün olan en üst seviyeye çıkarmakla yükümlüdür. Sosyal bir varlık olarak çocuk kişisel deneyimlerini toplum içinde kazanmalıdır. Pragmatizmde eğitimin sabit amacı yoktur. Hayat dinamiktir, sürekli değişim içindedir. Öyleyse eğitimin amacı da sürekli değişim içindedir ve koşullara göre yeniden düzenlenmelidir. Pragmatist eğitimci, yardımcı bir rehber olarak çocuğun doğuştan getirdiği zekâ, ilgi, yeteneklerinin bastırılmadan yansıtılması için çevreyi düzenler (Sharma, Devi, Kumari, 2018, 1551-1552). Pragmatizmi bir araştırma yöntemi ve kültürel uygulama olarak yaygınlaştıran Dewey'e göre (2004, 98; 2004, 382) en geniş anlamıyla "eğitim, deneyimlerin sürekli yapılandırılma sürecidir", "sadece bir araç değildir, yaşamın kendisidir". Dewey, yaparak öğrenmenin eğitime en iyi yaklaşım olduğunu savunur (Chenrong, 2022, 46). Pragmatizm bilgisine dayalı öğretim, teori, araştırma, fikir ve eylemleri pratik etkilerle ilişkilendirmeye odaklanır ve bunları öğrencinin deneyimi ve ortamıyla uyumlu hale getirmeyi hedefler odaklanır.

Pragmatik ilkelere dayanan bir müfredat, birçok öğrenme biçimini dikkate alır. Bu sadece bir çocuğun sınıf duvarlarının sınırları içinde ne öğrendiği ile ilgili değil, aynı zamanda oyun alanında, evde, sosyal ilişkilerden vb. öğrendikleriyle de ilgilidir. Pragmatik bir müfredat, toplumun değişen ihtiyaçları ile sürekli değişmektedir. Pragmatik öğretmenin rolü, çocuğun sınıftaki gelişiminin anahtarıdır, çünkü asıl amaçları deney yoluyla öğrenmeyi kolaylaştırmaktır.

Her şeyde, avantajlar ve dezavantajlar olduğu gibi aynı şey pragmatizm için de söylenebilir. Pragmatizmin eğitime sunması gereken birçok avantajı vardır. Örneğin, sürekli değişen bir dünyada değişme ve esnek olma yeteneği gibi. Aynı zamanda çocuğu, bir şeyleri sadece tek yolla yapmaya zorlamadan ona organik olarak keşfetme özgürlüğü verir. Öğretimde pragmatik yaklaşımla ilgili bir başka olumlu şey, çocuğa yetişkinliğe girdikten sonra onu toplumun işleyen bir üyesi olmaya hazırlayacak sosyal yetenek ve becerileri de öğretmesidir. Öğretimde pragmatik yaklaşımın birçok avantajı olsa da, bazı dezavantajları da mevcuttur. Pragmatizmi olumsuz yönde etkileyen şey, sürekli değişen koşullardır; örneğin, bugün doğru olan şey, yarın mutlaka doğru olmayabilir. Bu felsefe böyle esnek bir yaklaşım benimsediğinden, bazen öğrenmeyi daha da zorlaştırabilir. Bu felsefe açıkça tanımlanmış hedeflere sahip değildir. Ayrıca, daha resmi bir eğitim tarzını ihmal ederken, kişisel deneyim yoluyla öğrenmeye çok fazla önem verir. Kişisel deneyim yoluyla öğrenmek kalıcı ve işlevseldir, ancak her şeyi deneyimlemek imkânsızdır, bu nedenle öğrenciyi daha iyi bir birey haline getirmeye yardımcı olacak olan sistem (anlayış) bir tür örgün eğitim olmalıdır (Baumann, 2016).

Pragmatizmin diğer eğitim yaklaşımlarından (yani idealizm ve natüralizm) birçok farkı vardır. Örneğin, idealizmde eğitimin çoğu maneviyata ve kitap okuyarak öğrenmeye dayanırken, natüralizm ve pragmatizm daha çok bilim ve psikolojiye yöneliktir

ve kitaplardan veya geleneksel öğrenmeden uzaklaşma eğilimindedirler. Hem idealizm hem de natüralizm, mutluluğu bulma ve gerçeği kendini gerçekleştirme ve maneviyat yoluyla arama konusunda önceden belirlenmiş ideallere sahiptir. Özellikle natüralizmde doğa ve tanrı özdeş düşünülmesi için doğuştan gelen içgüdüsel etkinliklerin bütünüyle iyi olduğu ve kendiliğinden, spontane şekilde normal olarak gelişeceği varsayılır. Hâlbuki sosyal çevrenin görevi bireyin yeteneklerinin mümkün olabilecek en iyi şekilde kullanılmasını sağlayarak gelişimini yönlendirmektir (Dewey, 2004, 135). Pragmatizm, temelini çok kaygan olması nedeniyle oldukça farklıdır, çünkü her şey sürekli değişmektedir. Pragmatizmin tek sabiti, sürekli değişmesidir. Bu, öğrenme söz konusu olduğunda işleri zorlaştırabilir, çünkü bugün öğrenilenler yarın tamamen farklı olabilir. İdealizm ve natüralizm ise öğretim tarzlarında çok gevşektir, çünkü içgüdülerinizi takip etmeniz ve gerçeği bulmanız için size rehberlik etmelerine izin vermeniz gerektiğine inanırlar. Pragmatistler, deneyleri tamamlayarak, öğrenerek ve yaparak amaçlı bir sürecin kullanılmasını öngörürler. Her üç yaklaşım da çok benzer öğretim yöntemlerine sahiptir, ancak pragmatistler deneyleri kullanmaları nedeniyle biraz farklıdır (Baumann, 2016, 1-7).

Pragmatizmin eğitime ve insanların nasıl öğrendiğine kesinlikle büyük katkısı olmuştur. Pragmatizmden önce, öğretmenler öğrencilere kitaplardan ders veriyorlardı. Peirce, James ve Dewey pragmatizmi bugünkü haline getirene kadar, öğrencilere kendilerini organik olarak geliştirmeleri ve aradıkları cevapları bulmalarına yardımcı olabilecek sorular sormaları için eğitici özgürlük veren yepyeni bir öğretim şekline gereksinim duyulmadı. Pragmatik eğitimde gözlem ve deney yöntemiyle, öğrenci aktif bir role geçti ve sonuçta sadece kitaptan okumak yerine daha fazlasını öğrenebilecek duruma geldi (Baumann, 2016, 1-7).

Pragmatizm, felsefi bir tavır, zihni bir yönelim; düşünce, doğruluk ve gerçeklik hakkında geliştirilmiş bir teoridir. Aynı zamanda bir anlam ve araştırma teorisi olduğu için hakikat, gerçeklik, ahlak ve etik kavramları değerlerin ve ahlaki yargıların deneysel olarak bilinebileceği iddiasına sahip bu felsefede birer araştırma konusudur (Koca, 2022, 251).

Hakikat nedir? Pragmatik felsefede hakikat kavramının içerimleri nelerdir?

Bilgi felsefesinin konusu olan “Hakikat” kavramı İngilizce “Truth” kelimesine karşılık olduğundan aynı zamanda “Doğruluk” anlamında kullanılabilir. Doğruluk, denildiğinde genel anlamda zihindeki fikirlerin uyuşması düşüncesi anlaşılırken, düşünce tarihi boyunca neyle uyuşması gerektiği meselesinde tartışmalar ortaya çıkmaktadır (Erdem, 2017, 211). Örneğin, “Platon hakikat’i (aletheia) saf zihinsel görüş ile saf varlık, yani onun saf nesnesi, zamansal-mekânsal olmayan soyut nesnelere, idealler arasında bir uyum (homoiosis) olarak öngörür iken (Duman, 2011, 83), Aristoteles’e göre (2019,126,1138a) “doğruluk” genel olandaki hataları özelde düzeltmektir. Onun düşüncesine göre kalıcı olan, değişmeden kalan ulaşılabilecek evrensel ilkeler ve evrensel hakikatler vardır. Doğa filozofları doğayı inceledikleri için doğadaki değişimi görmüşler; ama değişmeden kalanı gözden kaçırmışlardır. Aristo “hareket ettiren”in zorunlu olarak hareket edenden önce gelmesi ilkesince; duyumun ötesinde bir şey olduğunu ve bu şeyin zorunlu olarak duyumdan önce geldiğini kanıtlamaya çalışır.

Evrensel doğrulara ve ahlaki değerlere rastgele yöntemlerle değil doğru yöntemlerle ulaşılabilir. Dolayısıyla onun düşüncesine göre hakikat vardır ve bilim veya bilimsel bilgi, sanat, akli başındalık, akıl ve bilgelik ile elde edilebilir (Çelikkol, 2015, 167).

Pragmatistler için, dünyanın doğası hakkındaki sabit görüşler ve dine bağlı bilgi ve inanç da dâhil olmak üzere hakikat ve bilginin doğasına ilişkin mutlak iddialar şüpheli görülür ve büyümenin önündeki engeller olarak kabul edilir. Pragmatistler için, doğanın düzenine, insan varoluşunun yapısına ilişkin tüm iddialar ve inançlar da dâhil olmak üzere hakikat iddiaları kırılğan ve zayıftır. Doğa bilimlerinin ruhuyla dolu pragmatik araştırma tarzları doğası gereği ampiriktir. Pragmatistler çoğulculuktan veya görecilikten zevk alırlar. Çoğulluğun savunucuları olarak pragmatistler, felsefede, dinde ve insan davranışında her türlü mutlakiyetçiliğe karşı çıkarlar. Ampirizme olan bağlılığında pragmatizm, somut ve ulaşılabilir hedeflerle ilgilenir. (Neal, 2011, 733- 734).

Pragmatistler için bilgi geçicidir, kolektiftir ve asla tamamen soyut değildir; her zaman ahlaki ve pratik kaygılarla bağlantılıdır. İnsan deneyiminin dışında hiçbir aşkın nesnel bilgi kaynağı olmadığı düşüncesi bilginin geçici niteliğini destekler. Bu felsefenin savunduğu en önemli iddialarından biri: insanın tüm bilgisinin; bilimsel, sosyal ve ahlaki dünyayla aktif, açık uçlu etkileşim sürecinde ortaya çıktığı görüşüdür. Dewey de (2004, 378) “iyi”nin bilgisine bile yalnızca deneyimle ulaşılabileceğini iddia eder. Ayrıca, tüm bu bilgi türleri, daha iyi bir biçimi ortaya çıkana kadar geçici olarak geçerli olmaları açısından deneyseldir. Her gerçek, rasyonel araştırma ve kolektif muhakeme ile mümkün kılınan sürekli bir gelişme yolunda geçici bir ara istasyondur. Bir zamanlar işe yarayan bir çözümün farklı bir ortamda işe yarayacağını varsayamayız, bu nedenle yeni bilgi biçimlerine ve yeni seçenekler sunan farklı bakış açılarına açık olmalıyız. Bilimde olduğu gibi etikte de amaç, kalıcı ve aşkın bir hakikat elde etmek değil, somut sorunları çözmektir. Problem çözme, her alanda pragmatizmin merkezinde yer alır. Sorunlar, önceden belirlenmiş bilgi biçimleri uygulanarak değil, problemin ayrıntılarına ilişkin somut, ayrıntılı bilgiler toplanarak ve bu bilgiler topluca yansıtılarak çözülür. Bilgi ve sorgulama anlayışına dayanan pragmatistler, teorinin deneysel ve problem çözücü doğasına vurgu yaparlar. Onlara göre sadece bilimsel değil, aynı zamanda ahlaki olan en doğru bilgi de deney yoluyla ortaya çıkar. Sosyolojik ve hatta ahlaki teoriler, her zaman devam eden soruşturmaya ve sürekli teste tabi olan bilimsel hipotezlere benzer. Ne hakikat ne de doğruluk hiçbir zaman evrensel, nesnel ve nihai bir anlamda tanımlanamaz veya konumlandırılmazlar. Sosyal ve tarihsel bağlamın etkisinin yanı sıra soruşturma ve teste tabi olarak her zaman geçicidirler (Peterson, 2020).

Etik Nedir? Pragmatik Felsefede Etik Kavramının İçerimleri Nelerdir?

Etik kavramının kökeni ‘ethos’ kelimesidir. Antik Yunan’a dayanır. Kökeni bakımından ‘karakter’ veya ‘huy’ demek olan ‘etik’ sözcüğü aslında kişiye bağlı, kişiyle ilgili bir durumu, ona özgü olan bir yanı ifade eder. Ethos sözcüğünün çoğulu ‘ethe’ gelenek, görenek anlamına geldiği gibi ‘belirli bir grubun, bir topluluğun yaşama biçimini’ de ifade eder. Etik bilgisel nitelik taşır. Bu nedenle felsefede etiğin ‘insanlar arası ilişkilerde değer sorunlarını inceleyen bilgi alanı’ olarak ahlaki bilme alanı yapabildiği iddia edilir. Norm veya ölçüler ortaya koymadığı belirtilir.

Etik ve ahlak kavramları çok sık birbirinin yerine kullanılmaktadır. Fakat aynı anlama gelmemektedir. Örneğin, etik kavramını savunanlarca “Ahlak” kavramının tarihsel ve toplumsal nitelikli bir olgu olduğu, yere ve zamana bağlı olarak çeşitlilik gösterdiği iddia edilir. Kişilerarası ilişkilerde davranışlara ilişkin geçerli kılınmış çeşitli değer yargıları sistemi olduğu bildirilir. Fakat klasik sözlüklerde ahlak, en genel anlamıyla ‘insanın yaratılıştan gelen kökleşmiş tabiatı’ olarak açıklanmakta ve her bir insan tekine ait tabiat, fıtrat, mizaç, cibilliyet, şahsiyet, seciye ve huy gibi kelimelerle ifade edilen kişilik ve karakter özellikleriyle açıklanmaktadır (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2023). O halde, ahlak bu yönüyle toplumsal değil de bireysel (ferdî) bir mahiyet arz eder. Ayrıca her insan tekine özgü kişisel (şahsî) bir nitelik taşımaktadır.

Ahlak Arapça h-l-k kökünden gelmekte ve klasik lügatlarda çoğunlukla ‘huluk’ bazen de ‘ha-la-ka’ sözcükleriyle karşılanmaktadır. Halaka’nın anlamı yaratıcının kendi varlığından teşkilatlandığı varlıklara aracılar irsal ederek ilahi kuralları talim ettirmesi anlamına gelir. Bu manada ahlak, insanın yaratılıştan gelen tabiatının adıdır. Etik ile ahlak kavramının bir başka farkına gelince etik insan aklının standardı iken ahlak ilahi yaratıcının kurallarıdır (Koca, 2016, 122-125).

Pragmatizm, metafizik unsurların bireyler için farklı anlamlar taşıması nedeniyle sonu gelmeyen tartışmalara sebep olduğundan ilk ilkelerle veya metafizik temellerle değil, çözüm gerektiren gerçek dünya sorunlarıyla ilgilenir. Fakat eylem bakımından davranışlar etik ilkelerin sonucudur. Bu nedenle de davranışlar, kaynaklandıkları etik ilkeler itibariyle değer kazanır. Dolayısıyla bir eylem veya faaliyette bulunmak veya uygulamak anlamına gelen pragmatizm sonuçları bakımından faydalı ve doğru eylemde bulunmak ile ilgili olduğundan etikle doğrudan ilişkilidir. Dewey’e göre (1995, 17) “davranışı etkileyen ve geliştiren, onu daha iyi bir duruma getiren her fikir ahlaki fikirler kapsamı içine girer”. Pragmatizm, egemen felsefi ve ahlaki geleneklerin birçok özelliğini; özellikle evrenselcilik, soyutlama, idealizm ve mutlakiyetçiliği reddeder. Onların yerine somutluğu, açık uçluluğu, çoğulculuğu ve değişimi tercih eder. Pragmatizm esasen etik ile ilgilenmese de, uygulamaya dayalı bir etik teorisinin gelişimine önemli katkılarda bulunur. Faydacıların aksine, pragmatistler ahlaki bir kararın öngörülen iyi ve kötü etkilerini bir araya getirmezler. Bunun yerine, belirli dünya kavramlarının insanların yaşamlarını iyileştirmeye nasıl yardımcı olabileceğini öğrenmeye çalışırlar (Peterson, 2020).

Pragmatistler uygulamaları ahlaki bilginin ve düşüncenin merkezine yerleştirirler ve uygulamayı açıkça teorileştirirler. Uygulamanın ne olduğunu, insanların belirli şeyleri nasıl ve neden yaptığını vb. düşünürler. Bu, pragmatizmi özellikle etik teoride uygulamanın yerini netleştirmede ve vurgulamada yardımcı olur.

Pragmatistler ayrıca, Dewey’in dediği gibi, “İşe yarayan hipotezin doğru olduğuna inanırlar.” Onlara göre gerçek dünyada inananlara yardım eden, işleyen inanç doğrudur. Pragmatistler fikirlerin yerleştiğini, insanların doğası gereği sosyal olduğunu ve etiğin diğer yaşam alanlarından veya diğer düşünce ve eylem türlerinden ayıramayacağı konusunda ısrar ederler.

Pragmatizmin nihai amaçları ve aşkın gerçekleri reddetmesi, onun hedeflediği amaçlara, geçici faydalara ve peşinden gitmeye değer ama mutlaklaştırmaya değmeyen

hedeflere yaptığı vurgunun altını çizer. Uygulamalar, bilgi edinme, hedefleri açıkça ifade etme ve bunları gözlem ve deneyim ışığında yeniden gözden geçirme süreçlerinde merkezi bir rol oynar (Peterson, 2020).

Pragmatistlerin hiçbir ahlaki değer iddiasında bulunmamaları elbette söz konusu değildir, fakat onlar daha çok bu iddiaların sorgulama, deneme, eleştirel düşünme ve perspektifin genişletilmesi uygulamalarında dolayısıyla süreç içinde yer aldığına inanırlar. Pragmatizm için erdemler, normlar veya idealler gibi ahlaki nitelikler evrensel temeller veya mutlak hedefler değildir. Aksine, bunlar her zaman, uygulamalar ve koşullar değiştikçe değişecek ve değişmesi gereken belirli durumların ve faaliyetlerin nitelikleridir. Pragmatistler ahlaki fikirlerin her zaman geçici olduğu konusunda ısrar etseler de, günlük yaşamın ayrıntılarından asla çıkarılabileceklerini veya ayrılacaklarını düşünmezler. Pragmatistler için biçim ve içerik arasında bir ayrım yoktur, çünkü etik, insan uygulamaları ve deneyimleri dışında tanımlanamaz veya ifade edilemez. Dolayısıyla, içeriği boş olan bir etik imkânsızdır. Pragmatistler için belirli ahlaki değerleri, ilkeleri veya erdemleri tanımlamanın bir yolu varsa, bu yalnızca insanlar ile onların doğal ve sosyal çevreleri arasında arabuluculuk yapan uygulamaları inceleyerek olur (Peterson, 2020).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Evrensel ahlak yasası var mıdır? Etik düşünce evrensel midir? Pragmatizm fiili bir eylemle ilgili olarak 'bilgiye ulaşmak için doğru eylemin ne olduğu' ile ilgili olduğundan ve insan eylemlerindeki bazı amaçların ahlâkî nitelik taşıması nedeniyle dolaylı olarak hakikat, etik ve ahlak kavramlarıyla ilgilidir. Pragmatik eğitim felsefesi bireyde mümkün olan en doğru karakteri oluşturmayı hedefler. Dolayısıyla bu kavramları pragmatik felsefenin ilkeleri açısından tartışmaya açar. Fakat Pragmatizm bir doğruluk teorisi değil bir insani öğrenme teorisidir, süreçle, akıyla ilgilidir.

Etik görecelidir. Her toplumun etik değer anlayışı farklıdır. Bu toplumdan topluma, kültürden kültüre ve zamandan zamana göre değişir. İnsan her şeyin ölçüsüdür düşüncesi gereğince etik değerler de insana göre değişir. Fakat evrensel ahlak yasası değişmez olan hakikattir. Örneğin, bir zamanlar zekâ seviyesi düşük olan hasta ve sağlıksız insanların yok edilmesinin mantıklı olduğu, dolayısıyla onları yok etmenin etik olduğu kabul edilirken; günümüzde bu tür düşünceler insanlık dışı kabul edilir. Antik Çağdan da bir örnek verecek olursak, Antik Yunan kültüründe pederasti (pαιδερastia) yüksek sosyal sınıfların eğitiminde ve politik alana açılmasında önemli rolü olan bir sosyal uzlaşım olarak görülmüştür (Gültekin, 2021, 416). Antik dönemde etik kabul edilen ve eğitim uygulaması biçiminde doğal bir durummuş gibi algılanan bu uygulama zamanımızda etik ilkelerce asla kabul edilemez. Bu bağlamda neden evrensel etik yasası değil de evrensel ahlak yasası denildiği belki daha iyi anlaşılabilir. Etik kurallar zamanın gerçeklerine göre değişebilir fakat yaratıcıya tabi olan hakikat yani ahlak yasası evrensel ve değişmezdir.

Pragmatizm hakikatle değil, gerçekliklerle ilgilidir. Nihai gerçeklik bir değil çoktur. Gerçeklik sürekli değişir. Eğitim bu değişen gerçekliklere göre yeniden düzenlenmelidir. Pragmatizme göre eğitimin sabit bir amacı yoktur. Geleneksel eğitim zamanın sorunlarına yeterli cevap veremediği için yetersizdir. Çünkü hayat dinamik, sürekli değişim içindedir. O halde, pragmatik eğitim felsefesine göre eğitimin amacı da sürekli hareket içindedir ve değişen gerçekliklere göre yeniden düzenlenmelidir. Gerçeklik kişiden kişiye veya zamandan zamana değişirken, hakikat değişmez. Esasında her gerçeklik damlası hakikat denizinde kendine bir yer bulur. Pragmatizmde de çoklu gerçeklik bulunmaktadır. Çünkü herkes kendi tecrübelerine göre gerçeği ve hayatı anlamlandırır.

Sonuç olarak, pragmatizmde hakikat değişmez ama gerçeklik değişir. Gerçek varlığın sınırlılığını, hakikat ise sonsuzluğu çağırır. Gerçeklik bizim küçüklüğümüz, evrende kapladığımız yer zihnimizin semantik alanıdır. Aslında mesele gerçekliklerin hakikate ne kadar yakın olduğudur. O halde; bilgi vermek amaçlı olmadığı, yere ve zamana göre çeşitlilik gösterdiği, değişen bir olgu olduğu iddialarının aksine varlıklarından da anlaşılacağı üzere Kutsal Kitaplar ile bilgi vermek amaçlı ve değişmeyen unsurların olduğu "ahlak" kavramı çerçevesince hakikat değişmez ama gerçeklik değişir.

"İnsanın yaratılıştan gelen kökleşmiş tabiatı" dediğimiz ve değişmez hakikatin bulunduğu fakat bu hakikat denizinde değişen gerçekliklerin de olduğu ve bunların deneyim aracılığıyla durmaksızın öğrenilerek yeni bir gerçekliğe ulaşılması yani Pragmatizm felsefesi hakikat, ahlak ve etik kavramları ile doğrudan ilişkilidir.

KAYNAKÇA

- ARISTOTELES, (1985). *Metafizik I*, (Çev: Doç.Dr. Ahmet Arslan) Ege Üniversitesi Basımevi.
- ARISTOTELES, (2019). *Nikomakhos'a Etik*, (Çev: Furkan Akderin), Say yayınları.
- BAUMANN, Rebecca. (2016). "*Pragmatism*", EDUC 605, California State University, San Bernardino, 1-7.
- CHENRONG, Xu. (2022). "*An Exploration of Art Education of Colleges and Universities under Covid-19 from the Perspective of Pragmatism*", Pacific International Journal, Vol. 5(1), 46-50; Doi: 10.55014/pij.v5i1.150.
- ÇELİKKOL, Suat. (2015). "*Aristoteles'te Etik Göreciliğın Eleştirisi*", Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 161 -172.
- DEWEY, John. (1964). *Özgürlük ve Kültür*. (Çev: V. Günyol). İstanbul: Remzi Kitabevi. Çan Yayınları.
- DEWEY, John. (2004). *Demokrasi ve Eğitim*. (Çev: Tufan Göbekçin). Ankara. Yeryüzü Yayınevi.
- DEWEY, John. (1995). *Eğitimde Ahlak İlkeleri*. (Çev: Dr. A. Ferhan Oğuzkan). Ankara. Şafak Matbaacılık.
- DUMAN, Musa. (2011). "*Phaidon'da Ölüm, Felsefe ve Hakikat*", Felsefe Dünyası, 2011/2, Sayı 54: 71-92.
- ERDEM, Ömer Faruk (2017). "*William James'te Hakikat Problemi*", Marife Dini Araştırmalar Dergisi Turkish Journal of Religious Studies, 17/2: 209-235.
- GÜLTEKİN, Ahmet Cüneyt. (2021). "*Platon'un Şölen'inde Eros, Erdem ve Eğitim İlişkisi*", DTCF Dergisi, 61(1), 415-434.
- GÜRBÜZ, Sait & ŞAHİN, Faruk. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz*, Seçkin.
- KOCA, Suat. (2016). "*Ahlak Kavramı Üzerine Etimolojik ve Semantik Bir Araştırma*", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 57:(2), 121-135. https://doi.org/10.1501/Ilhfak_0000001455
- KOCA, Bülent Uğur. (2022). "*Pragmatizmin Ahlaki Temelleri ve Ahlak Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*", Amasya İlahiyat Dergisi, 44-279.
- MORGAN, W. John. (2021). "*What is a Philosophy of Education?*", RUDN Journal of Philosophy. 25(4): 565-573. doi: 10.22363/2313-2302-2021-25-4-565-573
- NEAL, Ronald. (2011). "*Democracy, Difference, and Reconstruction: Religion, Theology, and the Spirit of Pragmatism*". Religion Compass 5(12), 731-742, <https://doi.org/10.1111/j.1749-8171.2011.00326.x>
- PETERSON, Anna L. (2020). "*Pragmatism and Ethics: The Path of Inquiry, Works Righteousness: Material Practice in Ethical Theory*", Oxford Academic, <https://doi.org/10.1093/oso/9780197532232.003.0004>

SHARMA, Sakshi.& DEVİ, Rajesh, & KUMARİ, Jyoti, (2018). “*Pragmatism in Education*”, International Journal of Engineering Technology Science and Research, (1559-1554)

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. *Ahlak*. (2023, Temmuz 14) <https://islamansiklopedisi.org.tr/ahlak>

Extended Abstract

Technology has been in human life since the first moment of humanity, making life easier and taking life forward. Technology, with its different aspects, affects many dimensions in human life such as product, process, knowledge, purpose and meaning and allows people to enjoy their life, live easily and happily. Human needs to use the technology and follow technological developments closely in order to catch up with the age of the technology and fulfill the requirements of that age.

The century we live in is in a state of change. Information, technologies, occupations, in short, all elements used in daily life are in a change. One of the areas most affected by the change is education. This change has necessitated the use of different perspectives and different methods in the field of education (Gülcü, Solak, Aydın, Koçak, 2013). With the development of technology, contemporary education comes to the front. Contrary to traditional education methods, contemporary education creates an educational environment where students will be at the center, their individual differences will be considered, their active participation will be in the center of education-teaching process and technological opportunities are offered (Yılmaz, Ulucan, Pehlivan, 2010).

Technology, which affects all areas of education, also affects Visual Arts education immensely. The importance and prevalence of technology use in Visual Arts education is increasing day by day. With the use of technology in Visual Arts education, students have the opportunity to question, comprehend and reach more information. At the same time, students have the opportunity to get to know more artists and see works of art in Visual Arts education, and they also have the opportunity to produce very successful works in the artistic sense. The students, whose sight and application opportunities increase, have more art history knowledge, the ability to make art criticism, and most importantly, a richer visual intelligence, while at the same time they have the opportunity to practice much more.

The development of technology has revealed new concepts. One of them is technology integration. With technology integration, content and technology are combined in the whole process by using the appropriate pedagogical method, so that lesson and learning become fun for students and student success increases. With technology integration, students' access to information becomes easier and students have the opportunity to progress individually (Şenel & Seferoğlu, 2009).

With the integration of technology into Visual Arts education, different perspectives, methods and techniques have been developed in the field of Visual Arts education, and technology.

The importance and use of technology integration is increasing day by day. As a result, many integration models are created by experts. One of them is Technological Pedagogical Content Knowledge.

Technological Pedagogical Content Knowledge:

Technological Pedagogical Content Knowledge (TPIC), which was put forward by Mishra and Koehler (2006) is based on Shulman's (1986) Pedagogical Content Knowledge (PIB) model.

Technological pedagogical content knowledge (TPACK) has an understanding that consists of interactions between content, pedagogy and technology knowledge and goes beyond these three basic components (Koehler & Mishra, 2009). TPACK refers to the integration of course content with technology and pedagogy. In the technological pedagogical content knowledge model based on technology integration, three basic components (content, pedagogy and technology) interacts with each other; As a result of the interaction of pedagogy and content knowledge, pedagogical content knowledge (PIB) emerged, as a result of the interaction of technology and content knowledge, technological content knowledge (TIB) emerged, and as a result of the interaction of technology and pedagogical knowledge, technological pedagogical knowledge (TPK) emerged (Mishra & Koehler, 2006).

Technology Information: Technology information is information that includes standard technologies such as books, chalk and blackboard, as well as more advanced technologies such as the internet and digital platforms.

Pedagogical Knowledge: It expresses which pedagogical method will be used to teach the subject to the students.

Content Knowledge: It refers to the subject and information to be taught by the students.

Technological Pedagogy Knowledge: Defines the relationship between technology and pedagogy. This knowledge makes it possible to understand what technology can do for specific pedagogical goals and to select the most appropriate tool for teachers based on its relevance to the particular pedagogical approach.

Technological Content Knowledge: It is knowledge about how technology and content are mutually related. It refers to the handling of the course content using appropriate technology.

Pedagogical Content Knowledge: It refers to handling the content of the course by using the appropriate pedagogical method.

Technological Pedagogical Content Knowledge: It refers to the knowledge that teachers need to integrate technology into their teaching in any content area, created by Mishra and Koehler (2006). By teaching content with appropriate pedagogical methods and technologies, teachers intuitively understand the complex interaction between the three basic components of knowledge (Mishra, Koehler, Shin, 2009).

Conclusion: At this point, all educational levels accept the integration and necessity of technology for a successful education, but the main purpose of technology integration is to ensure that students adopt and use technology like all the tools and equipment they use constantly, such as books and pencils (Çakır & Yıldırım, 2009). With technology integration, content and technology are combined in the whole process,

so that the lesson and learning are fun and successful for students. With technology integration, students' access to information becomes easier and students have the opportunity to progress individually (Şenel & Seferoğlu, 2009).

In order to remove the obstacles from the integration of technology into education, the most effective solution is to train pre-service teachers and teachers on how to integrate technology into their own fields and to make necessary applications (Baran & Bilici, 2015).

In this article, the meanings attributed to the concepts of truth, ethics and morality and what these concepts actually mean are discussed and evaluated. In addition, the concepts of truth, ethics and morality were evaluated in terms of the approach of the philosophy of pragmatism. Is there a universal moral law? Is ethical thinking universal? tried to find answers to these questions. Its reflections on the pragmatic philosophy of education are discussed.

This study was conducted by using document analysis, one of the qualitative data collection techniques. In the study, within the framework of the problem question, researches on the relevant keywords and data sources containing analysis were used. Retrieved documents were analyzed in detail and in depth within the framework of the research theme and subjected to content analysis.

Pragmatism is a philosophical attitude, a mental orientation; a theory developed about thought, truth and reality. At the same time, since it is a theory of meaning and research, the concepts of truth, reality, morality and ethics are a research topic in this philosophy, which claims that values and moral judgments can be known experimentally. Since pragmatism is related to 'what is the right action to achieve knowledge' in relation to an actual action, and since some goals in human actions have a moral character, it is indirectly related to the concepts of truth, ethics and morality.

The origin of the concept of ethics is the word 'ethos'. It is based on ancient Greece. The word 'ethics', which means 'character' or 'temperament' in terms of its origin, actually refers to a situation related to a person, a side that is unique to him. The plural of the word ethos, 'ethes' means tradition, custom, as well as 'the way of life of a particular group, a community'. Ethics has an informational quality. For this reason, it is claimed that ethics in philosophy can make morality a field of knowledge as a 'field of knowledge that examines value problems in interpersonal relationships'. It is stated that it does not set norms or measurements.

The concepts of ethics and morality are very often used interchangeably. But it does not mean the same. For example, those who defend the concept of ethics claim that the concept of "Morality" is a historical and social phenomenon, that it varies depending on the place and time. It is reported that there is a system of various validated value judgments regarding behaviors in interpersonal relationships. However, in classical dictionaries, morality is explained in the most general sense as 'man's ingrained nature from creation' and is explained by personality and character traits expressed in words such as nature, temperament, natural disposition, character, personality, moral quality and habit belonging to each human being.

Morality comes from the Arabic root ḥ-l-k and is often met with the words ‘huluk’ and sometimes ‘ha-la-ka’ in classical literature. The meaning of Halaka means that the creator sends intermediaries to the beings he organizes from his own existence and has them practice the divine rules. In this sense, morality is the name of man’s nature, which comes from creation. As for another difference between the concept of ethics and morality, ethics is the standard of the human mind, while morality is the rules of the divine creator.

Ethics is relative. Every society’s understanding of ethical value is different. This varies from society to society, from culture to culture, and from time to time. According to the idea that man is the measure of everything, ethical values also change according to man. But the universal moral law is the unchangeable truth. Pragmatism is not interested in the truth, but in realities. The ultimate reality is not one but many. Reality is constantly changing. Education should be reorganized according to these changing realities. According to pragmatism, education does not have a fixed goal. Traditional education is inadequate because it cannot adequately respond to the problems of the time. Because life is dynamic, it is constantly in change. Therefore, according to the pragmatic educational philosophy, the purpose of education is also in constant motion and should be reorganized according to changing realities. While reality changes from person to person or from time to time, truth does not change. In fact, every drop of reality finds a place for itself in the sea of truth. There is also a multiple reality in pragmatism. Because everyone makes sense of reality and life according to their own experiences.

As a result, from the above explanations, it can be understood that there are also changing realities in this sea of truth, which we call “the ingrained nature of man from creation” and where the unchangeable truth is found. This means that the philosophy of Pragmatism, which carries the principle of reaching a new reality by constantly learning through experience, is directly related to the concepts of truth, morality and ethics.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Yaşayan hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale edebiyat sahasına aittir.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile arasında mali çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Ethics Committee Permission

Ethics committee permission is not required for this study. No research has been conducted on any living creature (human and animal). The article belongs to the field of literature.

Deconfliction Statement

The author of the article declares that there is no conflict of financial interest between him and any institution, organization, person related to this study.

Support and Thanks

Support was not received from any institution or organization in the study.